

Θύνη σὲ ἀνάγκη νὰ δώσουνε στοὺς Τούρκους καὶ ξέχωρα ἀπ' ἄλλα ἀφ' ἑαυτῶν, ἔπρεπε νὰ βροῦνε ὅτι χρειαζότανε γιὰ τὸ καλὸ τῆς κοινότητος, τὴν ἐκκλησίαν, δηλ. τὰ σχολεῖα, τὰ νοσοκομεία, τοὺς φτωχοὺς, γιὰ τοὺς δρόμους, τὰ ὑδραγωγεία, τὰ γιοφύρια, γιὰ τοὺς ὑπάλληλους τῆς κοινότητος, πολιτοφύλακες, δραγάτες, ταχυδρόμους κτλ. κτλ.

Ἐπρεπε γι' αὐτὸ νὰ ὀρίσῃ, κάθε χρόνο, τί εἶχε νὰ πληρώσῃ τὸ κάθε σπιτικό. Ἀπὸ λεγόμενα ἢ ἐξομολογήματα ἐξομολογῶν ἢ ἄλλοις, ἐπὶ τὸν κάθε κάτοικο τὸ ἀνάλογο του κατὰ τὸ βίος του. Φροντίζανε γιὰ τὴν κοινωτικήν περιουσίαν, ἂν ὑπάρχει, καὶ φιλοτιμιότανε νὰ διατηροῦνε στὴν κοινότητά τους τὴν ἐκκλησίαν, τὰ σχολεῖα, νοσοκομεία, ἐξομολογῶν γιὰ τοὺς φτωχοὺς διορθῶν ἢ φτείνανε καινούριους δρόμους, γιοφύρια, ὑδραγωγεία, βρύσες, διωρίζανε τοὺς κοινωτικούς ὑπάλληλους καὶ νοιαζότανε γιὰ κάθε τι πού σφαιρνε στὴν κοινότητα. Στὰ πλιότερα μέρη οἱ δημογέροντες παίρνανε καὶ μικρὰ χρονιάτικη ἀποζημίωση, 50 ὡς 250 γρ. Κάθε χρόνο στὴ γενική συντυχιά τῆς κοινότητος δίδανε λογαριασμὸν στοὺς κάτοικους γιὰ ὅ,τι κάμνανε καὶ πὺ ἔδοσανε τὸν παρά. Ἄ δὲ φάνε τὰ χρήματα, στὸ μέσο τῆς χρονιάς, ἢ ἂν παρυσιαζότανε ἔχταχτη ἀνάγκη δανειζότανε στὸ ὄνομα τῆς κοινότητος μὲ ἔπρεπε ἡ γενική συντυχιά νὰ παραδεχτῆ τὸ δάνειο εἰδεμὴ τὸ πλερώνανε οἱ ἰδιοί.

Οἱ δημογέροντες εἶχανε καὶ δικαστικὴ ἐξουσία δικάζανε ἄλλα τὰ οἰκογενειακὰ ζητήματα μὲ τὸ Δεσπότη ἢ τὸν ἀντιπρόσωπὸν τὸν σὲ πολλὰ ἄλλα μέρη δικάζανε ἀνεξάρτητα, κατὰ τὰ ἔθιμά τους κ' ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ εἶτανε ὑπόχρη νὰ σέβεται τὴν ἀπόφαση τῆς δημογεροντίας. Γιὰ τὰ ἄλλα ζητήματα προσπαθοῦσαν, ὅσο μπορούσαν, νὰ μὴ ἀνακατῶνουν τοὺς Τούρκους, καὶ στὶς πλιότερες κοινότητες ὁ καντῆς βρισκότανε μόνο γιὰ τὸν τύπο, σὲ μερικὰς μάλιστα οὐτε κανε πῆγαινε ὁ καντῆς, ἐμνησκε στὴν πρωτεύουσαν καὶ κεί βούλωνε ὅτι τοῦ ἔστειλε ἡ δημογεροντία. Μὲ καὶ κεί πὺ βρισκότανε ὁ καντῆς δὲν μπορούσε νὰ δικάσῃ χωρὶς νὰ εἶναι παρὼν οἱ δημογέροντες.

Γιὰ νὰ μπορούνε οἱ κοινότητες νὰ μνήσκουνε ἢ συχεῖς εἶτανε ἀναγκασμένες νὰ κερδίζουνε τὴν πρὸστασία κάποιου μεγάλου Τούρκου, γι' αὐτὸ στέλνανε ἀντιπρόσωπους ἢ καὶ διατηροῦσαν ἐπίτροπους στὴν Πόλιν πὺ σκοπὸς τους εἶτανε νὰ πιάνουνε φίλους μὲ τοὺς δυνατοὺς πασάδες καὶ νὰ κερδί-

ζουνε, μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, τὴν προστασίαν τους.

Οἱ δημογέροντες ἀντιπροσωπεύανε τὴν κοινότητα σὲ κάθε ζήτημα εἴτε δικαστικὸν εἴτε πολιτικόν, κ' ἡ ἐξουσία τοὺς δημογέροντες μόνον γνώριζε καὶ κείνος τιμωροῦσε σὲ κάθε περίστασι πὺ εἶχε δίκαια ἢ ἀδικα παράπονα μὲ τὴν κοινότητα.

Ἐξὸν τὰ χρέη πὺ εἶπαμε οἱ δημογέροντες ἀνακατῶντανε ὡς καὶ στὸν ἰδιωτικὸν βίον καὶ φροντίζανε γιὰ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ καθενός. Τοὺς φταίχτες τοὺς τιμωροῦσαν μὲ ξύλον ἢ τοὺς ξωκκλησιάζανε. Στὰ σοβαρὰ κακούργηματα παραδίδανε τὸν ἐνοχὸν στὴν Ἀρχὴν, πράμα ὅμως πὺ τ' ἀποφεύγανε ὅσο μπορούσαν. Σὲ μερικὰ μέρη φροντίζανε ὡς καὶ γιὰ τὸ ντύσιμο τῶν γυναικῶν, μὴν τύχη καὶ ζεμαλιστοῦνε ἀπὸ τὰ λούσα. Τὴ μοιχεία καὶ τὸν ἀτιμασμὸν τὴν τιμωροῦσαν ἀλύπητα, πομπέβανε τὴν ἐνοχὴν γυναῖκα καθίζοντάς τινε ἀνακάπουλα ἀπάνω σ' ἓνα γαϊδάρο, κάποτε μάλιστα γδυμένη, καὶ τὴν περπατοῦσανε στοὺς δρόμους (3).

Πολλὲς κοινότητες μνήσκανε μόνες τους καὶ δούλευαν ξέχωρα ἀπὸ τὴν γειτονικήν, πὺ συχνὰ ὅμως οἱ κοντινὲς κοινότητες συνεργάζοντανε καὶ διαφέντεβαν ἢ μὲ τὴν ἄλλη. Ἐτσι μορφώθηκε σιγὰ σιγὰ ἓνα εἶδος συνορικῆς ἢ συγκομῆς ἀπὸ πολλὰς κοινότητες πὺ φροντίζανε ὅλες μὲτὶ γιὰ τὸ κοινὸ καλόν. Καμπόστες κοινότητες βριστάχτηκαν λείπτερες, χάρη στὴ θέσιν τους, καὶ ὠργανωθήκανε στρατιωτικά, οἱ πὺ πολλὰς ὅμως μὲ ἄλλους τρόπους μπορούσανε νὰ κρατήσουνε τὴν ἀνεξαρτησίαν τους.

Κατὰ τὸν τόπον καὶ κατὰ τὴν περίστασι τὸ ψυχρόμητο τοῦ Ρωμιοῦ κατῶρθε νὰ νικήσῃ ὅλες τὴς δυσκολίες. Ἐκεῖ πὺ μπόρεσε νὰ βαστάχῃ ὀλίγον ἀνεξάρτητος μὲ ὅσους στρατιωτικὰς ἰδιοκυβερνίες πὺ σκοπὸς τους εἶτανε νὰ βαστάχουνε ὀργανισμένες γιὰ τὸν ἐπίσημον πόλεμον πὺ εἶχανε μὲ τὸν ὀχτρὸν, ἄλλου, πὺ δὲν εἶτανε βολετὸν νὰ κρατήσῃ ἄλῃκα τὴν λεπτειά του, προσάθησε μ' ἄλλους τρόπους νὰ βαστάχῃ τὴν ἰδιοκυβερνίαν του, κ' εἶτσι βλέπομε, τὴν ἰδίαν ἐποχὴν λογῆς λογῆς συστήματα ἐκρημοσμένα, ὅλα ὅμως πετυχημένα καὶ ἄρμονικὰ μὲ τὴν περιστασιακὰ καὶ τὴν τριγυρισία.

Παντοῦ τὸ σύστημα τῆς ἰδιοκυβερνίας κατῶρθε νὰ φέρῃ τὴν ἐφτυχίαν στὶς κοινότητες καὶ στοὺς κάτοικους, καὶ νὰ κάμῃ τὸ Ρωμιὸν νὰ ὑποφέρῃ μὲ ὑπομονὴν τὸ βῆρος τῆς σκληρῆς χωρὶς ὅμως ποτέ νὰ τὸν ἀφήσῃ νὰ ξεχάσῃ τὸν πόδον τοῦ τελειωτικοῦ λυτρωμοῦ.

Δὲν εἶναι δυνατὸν ἐδῶ νὰ μελετήσουμε μ' ὅλες

3) Τουρκία.

τὴς φιλοκοπιῆς τοῦ τὸ κάθε σύστημα πὺ ἐφαρμόστηκε, θὰ χρειαζότανε τόμοι ἀλάκατοι, δὲν μπορούμε ὅμως καὶ νὰ μὴ ριζοῦμε μὲ μὰτιὰ στὶς λογῆς ἰδιοκυβερνίες, γιὰτὶ τόσες ποικιλίες παρουσιάζονται πὺ ἄλλως δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ μορφώσουμε σωστὴν ἰδέαν γιὰ τὸ πὺς ὀργανίστηκε καὶ ἰδιοκυβερνήθηκε ἡ Ρωμισσὴν.

(ἀκολουθεῖ)

ΓΙΑΓΚΟΣ ΧΑΤΖΗΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΦΙΛΑΝΤΕΖΙΚΟ

Μία φορὰ κ' ἔβαν καιρὸν, κάτι κακοὶ καὶ διαστρεφίνοι ἀθροῦποι ζούσανε ὀλόγωνα στὴ λίμνη Ἐἴμ. Ἡ ὀμορφία τῆς ζωῆς δὲν τοὺς μάγεβε. Ἡ γλῶσσα τῆς δουλειᾶς δὲν τοὺς ἐφραϊνε. Οὔτε σπέρνανε οὔτε θερίζανε. Ἀρπάζανε γιὰ νὰ φάνε καὶ σφάζανε τοὺς παραστικὸς τοὺς ἄμοιρους.

Καὶ τὰ καθάρια νερὰ τῆς λίμνης Ἐἴμ εἶτανε πάντα μολεμένα ἀπὸ τὸ αἷμα.

Μία μέρη ἡ λίμνη, καταπιραμένη πιά γιὰ τοῦτες τὴς ἀνομίες καὶ γιὰ τὰ φονικά, κάλεσε ὀλα τὴς τὰ ψάρια καὶ μίλησε :

— Θέλω νὰ γλυτώσω τὴν ὀμορφίαν τοῦ ἰβγενικοῦ νεροῦ μου ἀπὸ τὸ αἷμα ἀπὸ τῆς ἀδικίας. Θέλω πιά νὰ εἶμαι ἡ γαλάζια λίμνη Ἐἴμ, ἡ ἀγνή λίμνη πὺ ἀντιφεγγίζει τὰ οὐράνια. Πάμε νὰ φύγουμε ἀπὸ δῶ. Πάμε νὰ βροῦμε πὺ ἡμερο τόπον, πὺ νὰ μὴν τὸνε ρημάζουμε τέτοιοι ἀνεργὸι καὶ διαστρεφίνοι ἀθροῦποι. Νὰ ψάξουμε γιὰ καλοὺς ἀθροῦπους.

Σύναξε τὰ ψάρια καὶ σηκώθηκε μὲτὶ τους ψηλὰ στὸν ἀέρα.

Στὴ θέσιν τῆς φάνηκε ἓνας βούρκος βρώμικος, γεμάτος φίδια καὶ φτώματα.

Καὶ ἡ λίμνη Ἐἴμ, ὡς ἓνα μεγάλο γαλάζιον σύννεφον κυλοῦσε μὲς στὸν ἀέρα.

Τὸ ἀπριλιάτικο τ' ἀγέρι γλυκὰ τὴν ἔφερε σ' ἓνα νῆον τόπον πὺ οἱ ἀθροῦποι καλοῦργίζανε τὴ γῆν. Εἶδε τότες ἡ λίμνη Ἐἴμ κάτι ἀθροῦπους ἀπλοὺς, πὺ τῆς βλέπανε ξαφνισμένοι. Κατεβηκε κοντῆτερα, ἀνάσανε γλυκὰ καὶ ξεθάρα, καὶ εἶπε :

— Ἡμεροὶ κ' ἐργατικοὶ ἀθροῦποι, θέλω νὰ μείνω ἀνάμεσὸν σας. Θέλω νὰ καθρεφτίζω τὰ στάχια τὰ χρυσὰ καὶ τὰ λουλουδιασμένα σας δεντράκια. Θέλω νὰ σας χαρίσω τὴν ἐφτυχίαν, πὺ σας πρέπει, καὶ νὰ ἐκατοναπλώσω τὴ σοδειά σας.

Οἱ χωρικοὶ, καρδιασμένοι πιά, καλωσορίσανε τὴν λίμνην, τῆς τοιμάσανε τὸ μέρος τῆς, φυτέψανε ἰτίες, καὶ ἡ λίμνη, μ' ὀλα τῆς τὰ ψάρια, θρονιάστηκε τότες στὴ γῆν τους.

Ὁ τόπος, τὲ λίγον καιρὸν, γέμισε χάρες καὶ ὀμορφίες. Ἡ γῆν του ἔγινε καρπερὴ καὶ πανέμορφη. Τὰ βερὰ καὶ ἀνταριασμένα σύννεφα τραβοῦσανε γοργὰ τὸ δρόμον τους, μὴν τύχει καὶ θελώσουνε τῆς λίμνης τὰ νερὰ τὰ διάφανα.

ΑΚΡΟΠΟΛΙΤΙΣΣΑ

εἶτανε δὲν εἶναι πιά σήμερον. Κ' ἐκεῖνον πὺ εἶναι σήμερον δὲ θὰ εἶναι πιά αὔριον. Κι αὐτὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερον προτέρημα τοῦ Ταγκόπουλου. Ὅτι δὲν εἶδε οὔτε τὸ Χτὲς οὔτε τὸ Αὔριον. Ὅτι δὲν κῦτταζε οὔτε ἀπάνω ἀπ' τὸν τοῖχον πὺ μὲς χωρίζει ἀπ' τὰ παρασμένα οὔτε ἀπάνω ἀπ' τὸ πρῶχωμα πὺ μὲς χωρίζει ἀπ' τὰ μελλοῦμενα. «Εἶδα γύρω μου καὶ ἀντίγραφα μὲς λέει μόνος του. Κι αὐτὸ εἶν' ἐκεῖνον πὺ μὲ κάνει νὰ τὸν θεωρῶ ἀληθινὸν τεχνίτην καὶ νὰ αἰστανόμηναι βλαδιὰ ἔχτιμησι γιὰ τὰ ἔργα του. Γιατὶ ἐκεῖνον πὺ δὲν κατανοήθηκε ἀκόμα αὐτοῦ κατὰ τὸ εἶναι πὺς ἡ τέχνη δὲν ἐρχεται δίνοντας κάποιους τύπους ζῆνημένης ὀμορφίας καὶ πάνσοφες συμβουλές καὶ δὲν ξέρω κ' ἐγὼ τί ἄλλα ὀνειροπλάσματα καὶ ἰδεογενήματα νὰ διορθῶσιν τοὺς λαοὺς, ἀλλὰ ἐρχεται νὰ προσωποποιήσῃ τοὺς Πόδους καὶ τὴς Ἀνάγκης πρῶτα μίας Φυλῆς, ἀργότερα μίας Ἐποχῆς. Ἡ τέχνη δὲν εἶναι σχολεῖον ὅπως νομίζου μερικοὶ, οὔτε βῆμα, οὔτε ἀμβωνας, ἀλλὰ ἡ προσωποποίηση τῆς δεινῆς ἢ τῆς ἀσωματικῆς ἢ ψυχικῆς διψῆς πὺ αἰστανεται ἡ ἀνθρωπότης. Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ἀρχιτεχνοική καὶ ἡ Γοτθικὴ δὲν εἶναι τέτοιες πὺ εἶναι γιὰτὶ οἱ ἀρχιτέχτονες πὺ χτίσανε τοὺς Παρθωνῶνες ἢ τὴς Παναγίας θέλησαν μὲ τὸν τέτοιο ἢ ἄλ-

λοῖωτικὸν τύπον τοῦ ἔργου τους νὰ φέρουν τέτοια ἢ ἄλλοῖωτικὴ ἀλλοῖωσι στὴν ψυχὴν τῶν συγχρόνων τους, ἀλλὰ γιὰτὶ ὁ τέτοιος ἢ ἄλλοῖωτικὸς ρυθμὸς τοῦ Παρθωνῶνα ἢ τῆς Παναγίας τοῦ Παρισιοῦ, προσωποποιῶν τὸν ψυχικὸν πόδον καὶ ἰκανοποιῶν τὸν σωματικὸν διψῆς ἐκείνων πὺ στίγασαν ὅταν πρωτοχτίστηκαν. Ἐτσι γενιέται ἡ τέχνη, καὶ ὅχι ὅπως φαντάζονται πολλοὶ αὐτοῦ κατὰ. Ἄλλοῖωμον στὸν τεχνίτην πὺ κλῶθοντας ἓνα κάποιον τύπον μίας ζῆνημένης ὀμορφίας, νομίζει πὺς μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θᾶνεβᾶσῃ καὶ τὸν κόσμον πὺ τὸν τριγυρίζει σὲ κάποιον ἀνώτερον ἐπίπεδον, κ' ἔχει τὴν θαμπομάραν νὰ νομίζῃ τὸ ἔργον του τέλειον μόνον καὶ μόνον γιὰτὶ ζήτησε νὰ τὸ κάμῃ τέτοιο χωρὶς νὰ ξέρῃ πὺς στὴν τέχνην δὲν εἶναι τέλειον παρὰ μόνον ὅ,τι εἶναι ζωντανὸν καὶ δὲν εἶναι ζωντανὸν παρὰ μόνον ὅ,τι εἶναι ἀληθινόν. Τὰ ἔργα τῶν κῶπων τέτοιων πὺ ἀνάφερα παραπάνω τουλάχιστον ὅσα ἀνήκουν στὸ εἶδος τοῦ λόγου, εἶναι καλὰ νὰ διαβάζονται ἀπὸ τὸν ἀμβωνα καὶ νὰ τᾶκούη ὁ ἀσμος καὶ νὰ σταυροκοπιέται χωρὶς νὰ αἰστανεται καμμιὰ συγκίνηση, ἄς μὴ φανταστῆ ὅμως κανεὶς ὅτι μπορούν νὰ πᾶνε πὺς πέρα, ἢ ὅτι μπορούν νᾶχουν κανένα δι-αίωμα ἢ καμμιὰ θέσιν στὴν ἱστορίαν ἐνὸς λαοῦ. Ὁ κόσμος γιὰ νὰ συγκινή-

θῆ θέλει νὰ δῇ τὸν ἑαυτὸν του. Καὶ τὸν ἑαυτὸν του δὲ θὰ τὸν δῇ ποτέ στα ἔργα πὺ νομίζου πὺς τὸν τελειοποιῶνε, ἀλλὰ μόνον σ' ἐκεῖνα πὺ ἐκφράζου τὴς λαχτάρας του Βούζει τριγύρω ἢ πολεμικὴ λαχτάρα καὶ ὁ κόσμος ὀνειρεύεται νίκης κ' ἐκδίκησης. Ὁ τεχνίτης ἔχοντας τὴν εὐκυστία ἑκατὸ φορὲς μεγαλύτερη ἀπὸ τοὺς τριγύρω του αἰστανεται καὶ τὴν λαχτάραν τους ἑκατοναπλάσια καὶ γράφει μὲ Μασσαλιώτιδα. Αὐτὸς εἶν' ὁ ἀληθινὸς τεχνίτης. Σήμερον ἴσα-ἴσα πέρασεν σκεδὸν ὀλη τὴν μέραν μπροστὰ στα ἔργα τοῦ Rubens. Εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ κανεὶς τὸ χάος πὺ χωρίζει τὰ σῶματα τῶν ἔργων τοῦ τέτοιο πὺ εἶναι, ἀπ' ὅτι θᾶπρεπε νὰ εἶναι ἂν ἀκολουθοῦσανε σχολαστικὰ τὴν παράδοσιν τῶν θεμάτων πὺ παρασταίνου. Οἱ Θεοὶ του κ' οἱ Παναγίες του δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ὀλοζώντανοι καὶ ροδοκόκκινοι Φλαμαντοὶ, κορμιά πὺ θὰ τὰ συναντοῦσε κανεὶς κάθε στιγμὴν μπροστὰ του στὸ δρόμον, ἂν ὁ δημιουργὸς τους ἐξωτερικεύονταν τὰ ἔνεια τῶν συγχρόνων του δὲν τους εἶνε, κατὰ τὸ ἥρα κλειο καὶ ἀθλητικόν. Κι αὐτὸς εἶναι ὁ ρόλος τοῦ Μεγάλου Τεχνίτη. Νὰ παραδώσῃ στὴν αἰωνιότητα ζωντανὴν τὴ ζωγραφίαν τῶν συγχρόνων του προσωποποιώντας τοὺς πόδους τους, ὅπως ὁ ἱστορικὸς τὴν